

22
OrthPál
1924 FEBRUÁR 15.

ERDÉSZETI LAPOK

LXIII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

2. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egészévre 24.000 K, (erd. altiszteknek 12.000 K)

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok (alap. kamat vagy tagdíj) és az időnkint közzétett pótdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapesten, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 37—22.)

Értesítés és kérelem

Az O. E. E. igazgatóválasztmányának múlt hó 23-án hozott határozata értelmében az egyesület *alapító tagjai* az 1924. évre — tekintet nélkül az alapított összegre — ugyanez 12.000 korona pótdíjat fizetnek, mint a rendes tagok. A pótdíj a II. évnegyedben fizetve, 16.000 koronára, a III-ban 20.000 koronára és a IV-ben 24.000 koronára emelkedik.

Kérjük, hogy ezt a pótdíjat a januári számhoz csatolt postatakarékpénztári csekken beküldeni sziveskedjenek.

Ha t. tagjaink a postatakarékpénztári csekken oly összeget küldenek be, amelyről az egyesületet külön nem értesítették, avagy ha együttesen különféle rendeltetésű összegeket küldenek ugyanazon a csekken, akkor sziveskedjenek a csekk hátlapjára 300 korona postabélyeget ragasztva, az összeg rendeltetését ott tüzetesen megjelölni.

A titkári hivatal.

A gyertyánról

Közli: **Scherg Károly** m. kir. erdőmérnök

Az „Erdészeti Lapok“-ban az utóbbi időben többen foglalkoztak a gyertyánnal, de még sok megoldatlan kérdés maradt, melyekre csak a gyertyán fatermési tábláinak elkészítése után adhatjuk meg az érdemleges választ.

Tény, hogy Magyarország erdeinek nagy része az elgyertyánosodás veszélyének van kitéve, de ennek az elegendő tanult személyzet hiánya, az ebből folyó rossz kezelés, az idejében való tisztítások és gyéritések elmulasztása és a rosszul alkalmazott felújítási módok az okai. Ha a véghasználatok megkezdéséig sűrűn tartjuk az állományt s csak a teljes tölgymakktermés, vagy a makkrakással való alátelepítés évében ritkítjuk azt meg, úgy a gyertyán csak a szabadabb állásbakerülés után kezd két év múlva kikelő magot hozni, miáltal a tölgynek már legalább három évi előnye van. Ezután már a tisztítások és gyéritések dolga a képesürüségi fiatalosból a jövő állományt kihámozni.

Arra is láttam példát, hogy az egyidejűleg ültetett bükk- és gyertyánállományban a bükk háromszor oly vastag, mint a gyertyán.

A sok, még megoldásra váró probléma mellett s a hazai szakemberek megnyilatkozása után érdekesnek tartom egy külföldi szakférfiúnak, dr. Gr. bajor erdőigazgatónak a gyertyánra vonatkozó tanulmányával az „Erdészeti Lapok“ olvasóit megismertetni, annál is inkább, mert az a sárvári erdők sok évi tanulmányozása alapján, tehát a hazai viszonyokból kiindulva készült.

Ezen tanulmány olvasásánál bennem is felvetődött az a kérdés, mely fanemmel kellene az 50—60 éves tölgyeseket az alföldön alátelepíteni, hogy őket 120—160 éves korukig ág-tiszta törzsnövésre kényszerithessük, mert a hamar kigyérülő tölgynél szükség van oly árnyékot tűrő és talajjavító fanemre, mely a különben elfüvesedő talajt a nap és szárazság ellen megvédje.

Valamely fanem erdőgazdasági jelentőségének megítélésénél elsősorban honi tenyészövének megállapítása szükséges. Mint ismeretes, 6 természetes tenyészövet vagy erdőzónát különböztetünk meg: Palmetum, Lauretum, Castanetum, Fagetum, Picetum, Alpinetum. A mai Magyarország erdeinél csak a Fagetum és a Castanetum jöhet tekintetbe.

A Castanetumot vagy a télen kopasz lombfák mérsékelt meleg égövének melegebb felét a következő fanemek előfordulása jellegzi: *Castanea*, *Quercus pedunculata*, *sessiliflora*, *cerris*, *hungarica*, *Carpinus*, *Platanus*, *Fraxinus*, *Ulmus*, *Prunus*, *Pinus austriaca*, *Iuglans*, továbbá a következő gazdasági növények: tengeri, szőlő, dohány, tök, dinnye, eper és a nemesebb gyümölcsfajták.

A Fagetumot vagy a télen kopasz lombfák mérsékelt meleg égövének hidegebb felét a következő fanemek előfordulása jellegzi: *Fagus*, *Quercus pedunculata*, *sessiliflora*, *Acer*, *Betula*, *Alnus*, *Populus*, *Fraxinus*, *Salix*, *Tilia*, *Pinus silvestris*; és a következő gazdasági növények: zab, árpa, rozs és a durvább gyümölcsfajták.

Mindkét erdőöv, a Castanetum és a Fagetum a következő klimai tényezőkről ismerhető fel:

	Castanetum	Fagetum
Hőmérséklet májustól augusztusig	20—23° C	16—18° C
Relatív légnedvesség máj.—aug.	50—60%	70%
Csapadékmenyiség máj.—aug.	100—200 mm.	250 mm.
Átlagos évi hőmérséklet	13—17° C	7—12° C
Utolsó fagy	Március	Május
Első fagy	November	Szeptember
Legalacsonyabb hőmérséklet	— 11° C	— 25—30° C
Tengerszintfölötti magasság	200 m.-ig	200 m.-en fölül

Ezek szerint a mai Magyarország erdeinek legnagyobb része a Castanetumhoz tartozik. Csak a Bakony magasabb helyei és a Miskolc mellett lévő Bükkhegység fekszenek a Fagetumban.* A gyertyán, mint leginkább a Castanetumban előforduló fanem, tehát Magyarország legtöbb erdejében kétségtelenül őshonos.

* A Fagetumba esik a Mátra, a Börzsönyi- és a Pilis-hegység is.
Szerk.

Németország erdeinek legnagyobb része a Picetumban fekszik (lucfenyő, jegenyefenyő), egy kis része a Fagetumban, csak a Rajna, a Majna alsó része, Mosel, Duna, Elbe stb. völgyei számíthatók a Castanetumhoz. Így tehát a gyertyán Németországban csak gyéren fordul elő, leginkább a sarjerdőüzemben kezelt folyammelléki erdőkben. Németországban a gyertyánt eléggé megbecsülik, nem csak ősi tenyészterületén, hanem mindenütt, ahol előfordul.

Az erdőgazdaság célja rendes körülmények között elegyes állományok képzése és nevelése. Ilyen állományok természetesebbek, mint a tiszta állományok, kevesebb veszélynek vannak kitéve, megakadályozzák a talaj egyoldalú kihasználását és kiélését, pótolják a mezőgazdaság váltórendszerét, nagyobb fatömeget és értéket nyújtanak. Különösen a főkép tűzifát adó fánemek, mint a bükk, gyertyán, volnának elegyes állományban nevelendők, hogy műfát adó fánemek (tölgy, lucfenyő) hozzáelegyítése által a jövedelmezőség emeltessék. A castanetumban a bükk és gyertyánnal való elegyítésnél elsősorban a tölgy jön tekintetbe.

A gyertyánnak kiváló erdőművelési jelentősége mellett tekintélyes hozadéka is van, úgyhogy fenntartása és telepítése bizonyos körülmények között indokolt.

A gyertyán erdőművelési jelentősége elsősorban bőséges és gyakori magtermésében és erős sarjadzási képességében rejlik. Utóbbi tulajdonsága folytán különösen értékes fánem a sarjerdőkben. A sarjerdőknek a berki erdőkben, főképen magánerdőgazdaságokban tulajdonítható jelentőségére és ezeknek szálerdőkke való átalakítására irányuló jelenlegi radikális törekvésekre e helyütt, sajnos, nem térhetek ki bővebben.

A gyertyán különösen alkalmas a mélyebb helyek és sarjerdők tölgyével, a kocsányos tölgygyel (*Qu. pedunc.*) való elegyítésre, míg a hegységi erdők tölgye (*Qu. sessiliflora*) inkább a bükkal lép fel természetes elegyben. Mégis a gyertyán gyakori és bő magtermése a szálerdőgazdaságnál is nagy előnyöket nyújt a bükkal szemben. A gyertyán függet-

lenit a ritka, csak szórványosan jelentkező bükkmakk-terméstől, miáltal biztosítja a használatok és felújítások tartamosságát, minden időben lehetővé teszi az elegyes állományok képzését, továbbá a tiszta tölgyállományok idejében való alátelepítését.

A gyertyán nagyobb világosságot és üdébb talajt kívánván, mint a bükk, a bükk, luc- és jegenyefenyő legtöbbnyire tulszárnyalja és elnyomja s csak a fénykedvelő fanemek, mint kőris, szil alatt lehet mint mellékállományt tartósan fenntartani. Sok helyen a tölgygel való elegyítésre megfelelőbb, mint a bükk, mert bár fiatal korában a bükkhöz hasonlóan gyorsabban nő, mint a tölgy, azonban hegyes kupalaku koronájával a tölgyet nem árnyalja és nem nyomja el oly mértékben, mint a bükk az ő messze elágazó nehéz ágaival. A gyertyán nyújtott növése a tölgyet fölfelé vezeti s a tiszta állományban Sárvárott sokszor évekig, néha 15 évig is, a föld felszínén elterülő tölgyet élénk magassági növekvésre kényszeríti. Hogyha a gyertyán sűrű megtelepedésével, a tisztítások idejében való elmulasztása esetén sok tölgyet el is nyom, úgy csak szerencsés természetes kiválasztást idéz elő, amennyiben a rosszul növé gyenge tölgyegyedeket kiválaszra kényszeríti s csak az erősnövéskéket tartja meg s neveli műfára alkalmas törzsekké. Elég, ha tölgy és gyertyánból álló elegyes állományban egymástól átlag 5 méter távolságban holdankint 200 tölgy megy át a rudas korba.

A rudas kortól kezdve a gyertyán magassági növekvése a tölgyé mögött marad. A tölgy koronái a gyertyán koronái fölé nyulnak. A gyertyán alulról behatol a tölgy koronájába s ezáltal az alsó ágak elhalását és ezzel a tölgytörzs feltisztulását segíti elő. Ezzel szemben a bükk a tölgygel egyenlően gyorsan nő egészen az idős korig, állandóan szorongatja és elkerülhetetlenné teszi, hogy rudas korban a bükk csucsait vissza ne vágjuk s később a nagy körütekintést igénylő koronafelszabadításokat ne alkalmazzuk a tölgynél, melyek sokszor erősebb ritkítást tesznek szükségessé.

A bükk talajjavító képességéhez nem fér kétség. Ez a

fanem azért mindenütt gondosan fenntartandó és mesterségesen is megtelepítendő sokszor még oly helyeken is, hol a tenyészetvi viszonyok nem egészen felelnek meg neki. Mégis a gyertyán talajjavítóképesége semmivel sem áll a bükké mögött. A gyertyánállomány lombtakarója vékonyabb, mint a bükké, mivel a gyertyánlomb sokkal gyorsabban szétbomlik. Ez azonban megint csak nagy előnye a gyertyánnak. A bükk és gyertyánnal szemben a tölgyfajok igen kevés járulnak hozzá a talajjavításhoz. A tölgylombot még az alomra éhes kisgazdák sem becsülik semmire, ha más lombot kaphatnak. Tölgylomb adja a legkevésbé alkalmas csirányat a különböző fanemek számára. Azt mondják, a bükk az erdő ápoló anyja, de saját gyermekei számára mostohaanya. A bükk kemény; lassan szétkorhadó lombjában a csiránövénység a termőtalajt nehezen érik el és könnyen elszáradnak, míg a gyenge, már a lehullás után az első évben bomlásban levő gyertyánlombban és a nyitott, fedetlen, az organikus és ásványi anyagok kiválóan alkalmas elegyével bíró talajban könnyen gyökeret verhetnek. A bükk természetes felújításainak gyakori sikertelensége onnét van, mert bajos a megfelelő talajösszetételt, a bükkalom megfelelő bomlási fokát a bükkmakktermés évére előállítani. De még akkor is, ha ezen állapot a ritka magtermő évekkel összeesik, gyakran nem sikerül a felújítás, mert vagy a makktermés nem volt elég bőséges, vagy a lehullott makkot őzek, madarak, egerek sokszor teljesen elfogyasztják. Ezzel szemben a gyertyánfelújítás rendszeren könnyen sikerül. Már a rudas korban is bő magtermés áll be a gyertyánnál, mely gyakran csak a túlsűrű záródás következtében tűnik el. Az állomány ritkításával a meglevő, de hosszú ideig elnyomott csemeték fölemelkednek, kefesűrűn fedik a talajt és még előrehaladott befűvesedésnél is fejlődik annyi csemete, amennyi a teljes záródáshoz elegendő. A gyertyánmagnak könnyű terjedése mellett — havon sokszor 100 méterre is elfujja a szél. — igen értékes tulajdonsága az összes veszélyektől való mentessége. Magját alig eszi valamely állat. Csiránövénysége alig szen-

vednek gombakárosítástól, míg a bükkcsiranövénység a Phytophtorától gyakran elpusztíttatnak. A bükk nagyon szenved az öz- és nyulrágástól, míg a vadrágás a gyertyánál már a fiatalos sűrű állásánál fogva sem számbavehető s könnyebben kiheveri, mint a bükk. A *Hibernia defoliaria* a gyertyánt sem támadja meg erősebben, mint a bükköt s a gyertyán fagyellenállóképességét egy fanem sem mulja felül; míg a bükk és a tölgyek tisztán és elegyítve is nem ritkán elpusztíttatnak a fagy által, vagy legalább 3—5 méter magasságig erősen megkárosíttatnak, addig a gyertyán a fagy iránt csaknem érzéketlen és azért a fagyzugokban a tölgygyel való elegyítésnél nélkülözhetetlen.

A gyertyán hozadéka. Nem tagadható, hogy a gyertyán óriási magtermésénél, a mag könnyű elterjedésénél, fagy, állati és növényi károsítások elleni ellentállóképességénél fogva olyan tulajdonságokkal bír, melyek különben csak gazdaságilag kevésbé értékes növényeknél és gyomoknál fordulnak elő. Egyébiránt már a bükkre is kimondották egyesek, hogy gyomfa, mert elterjedésének optimumában, kedvező talajon, nem ritkán egyenesen dús gazdag fejlődést mutat s minden más fanemet, tölgyet, lucfenyőt túlnő és elnyom. A német erdőszet egyik kiválóbb tekintélye, E n d r e s titkos tanácsos a bükköt mint gazdaságilag elintézett fanemet jelölte meg, amit azonban neki a tiszta jövedelem teóriája szempontjából nem lehet rossz néven venni. Nem ritkán a bajor állami erdőigazgatásnak is szemrehányást tesznek a bükk pártolásáért; hogy nem tud számolni, hogy kedvtelést, luxusgazdálkodást üz. A bajor erdőigazgatás álláspontja a bükk-kérdésben a pénzügyminiszter által „A bajor állami erdők kihasználása“ címén kiadott emlékirat következő szakaszából tűnik ki: „Igen kedvező az a körülmény, hogy a bajor állami erdők fiatalabb korosztályaiban a bükk elegyaránya sokkal kisebb a fenyőkénél, mint az idősebbekben. A 80 évnél idősebb állományokban a bükk 27 százalékot tesz ki, a 80 évnél fiatalabbakban csak 13 százalékot. Ez az eltolódás azon célszerű gazdálkodás eredménye, mely 90 év óta emelni igyekszik a mű-

fatermelést. Ezen céltudatos, erélyes munka gyümölcsei kezdenek megérni s már részben a jelennek is javára szolgálnak.“ E mellett Bajorországban elvileg minden lucfenyő-állományban a bükknek 0.2-ig való elegyesítésére törekésznek.

A különböző fanemek gazdasági értékéről való vélemények vitájában minden előítéletnélküli erdőgazdának el kell ismernie, hogy az erdőben van hely minden honos fanem részére, azonban mindegyiknek csak a neki megfelelő termőhelyen. Az a régen uralkodó jelszó, hogy minden puhafa és félfá mint „gyomfa“ kivágandó, 80 év óta elavult nézet. Így a gyertyánnak is, mint „félfá“-nak, nemcsak erdőmivelési, hanem erdőgazdasági szempontból is megvan a jogos helye az erdőben.

A gyertyán a neki és a bükknek egyenlően megfelelő talajon s ezzel való elegyítésnél rendszeren nem éri el a bükk tömegnövédékét. A gyertyán különösen magassági növekvésben idősebb korban a bükk mögött marad. Sajnos, a két fanem növekvési viszonyairól összehasonlító vizsgálatok hiányoznak, minthogy mindkettő alig lép fel egymás mellett összehasonlítható tiszta állomány alakjában. Mindamellett föltehető, hogy a rendszeren sűrű záródásban növekvő gyertyán legtöbbször igen előnyösen értékesíthető előhasználati fahozama sokkal nagyobb, mint a bükké.

A két fanem növekvési viszonyaira Sárvárott eddig folytatott vizsgálatok, összehasonlítható állományok hiányában, eddig nem adtak kifogástalan eredményt. Idősebb bükk-állományok egyáltalában nincsenek s a gyertyán-állományok nyírral, tölgyel, gesztenyével voltak elegyítve, úgyhogy nem nyújtanak megbízható adatot tiszta gyertyánállományok teljesítőképességére. Ezenkívül a hozadékvizsgálatok eredményét az a körülmény is igen befolyásolta, hogy a gyertyán-állományok több-kevesebb tuskószarjat tartalmaznak, melyek egészen más növekedést mutatnak, mint a magról keltek.

Az uradalmi erdő szomszédságában lévő, dr. Maróthy tulajdonában lévő erdőben felvétellett egy 75 éves tiszta gyertyánállomány, mely vastagfában és galyfában együtt

146.9 m³-t adott holdankint, vagy 293.8 m³-t hektáronkint. Ezen hozadékmennyiség megfelel a Feistmantel—Pressler-féle fatermési tábla bükk IV. „igen jó“ termőhelyének. E mellett ez az állomány a tulságos alomgyűjtés folytán meglehetősen világos és visszafejlődő.

Általában Sárvárrott azt tartják, hogy a tiszta gyertyán-állomány 200 m³-t hoz holdankint, tehát olyan tömeget, melyet a bükkállomány jó vagy igen jó termőhelyen a 70 éves korban alig ér el.

Az uradalmi erdőben felvett állományok, mint már előbb említettük, mind más fanemekkel vannak elegyítve, miáltal a gyertyán hozadéka erősen kisebbedik. Felvételeink alapján egyelőre a gyertyánra a következő fatermési tábla állítható fel. Összehasonlításul a bükknek Feistmantel és Pressler szerinti megfelelő adatai is ki vannak tüntetve.*)

A vastagfa és gallyfa együttes hozadéka m³-ben:

kor	A gyertyánál			A bükknél		
	igen jó termőhely	jó	közepes	igen jó termőhely	jó	közepes
10	12	10	7	20	17	13
20	40	31	21	46	36	27
30	82	61	40	81	63	45
40	130	98	65	123	95	67
50	190	145	100	171	131	91
60	240	195	150	225	171	117
70	255	220	185	255	215	145

A sárvári gyertyánok tömeghozadéka tehát átlagosan a közepes termőhelyű bükk hozadékának felel meg.

A Sárvárrott lévő bükk- és gyertyánállományokból csak két, sajnos még nagyon fiatal, t. i. 23 éves állomány az, melyeket kétkedés nélkül össze lehet hasonlítani, a III. 8 d bükk és a IV. 7 a gyertyánállomány. Az ezeken talált holdankinti adatok a következők:

*) A Coburg hercegi erdőigazgatóság által kiadott Greiner-féle fatermési táblák szerint a gyertyán szálerdő az I. termőhelyen 70 éves korban csak 195 m³-t ér el. Szerk.

III. 8 d bükk 7018 törzs, 75 m^3 fatömeg, 4,5 cm. mellmag. átm., 10 m. átl. magasság.

IV. 7 a gyertyán 13.932 törzs, 82 m^3 fatömeg, 3,5 cm. mellmag. átm., 8,5 m. átl. magasság.

Mindkét állomány rendkívül sűrűen, különösen a gyertyán kefesűrűen nőtt és sürgősen gyéritendő. Igen nagy törzszám mellett mindegyik állomány igen nagy fatömeget mutat. A gyertyánállomány fatömege nagyobb, mint a bükké, de átlagos vastagsági és magassági növekedés tekintetében a bükk mögött marad.

A gyertyán mellett szól továbbá az a körülmény, hogy 60—70 évnél vágásra érett, míg a bükknek 120—140 éves fordulóra van szüksége.* A gyertyán ezen viszonya, jövedelmezőségét tekintve, a bükkkel szemben döntő jelentőségű, mint azt egy egyszerű számítás mutatja.

Hogyha eltekintünk az előhasználatoktól és mindkét fajnemre átlag 15 koronát számítunk m^3 -kint, úgy a következő szembeállítás áll elő:

I. A bükkállomány 120 éves korban hoz 510 m^3 -t, 15 K-val számítva, jelen értéke $7650:1.03^{120}$ — 229.50 K

II. A gyertyánállomány 70 éves korban 220 m^3 -t hoz 15 K-val számítva 3300 K, mai értékben $3300:1.03^{70}$ — 396 K

További 50 évnél 145 m^3 -t 15 K-val, minek mai értéke $2175 : 1.03^{120}$ — 65.25 K

Tehát a gyertyán 120 év alatt a jelenre átszámítva — 461.25 K

értéket produkál.

III. A gyertyánállomány 60 éves korban 195 m^3 -t hoz, 15 K-val — 2925 K, jelen értéke $2925 \cdot 1.03^{60}$ — 497.25 K

A gyertyánállomány további 60 évnél ismét 195 m^3 -t, 15 K-val — 2925 K, jelen értéke $2925:1.03^{210}$ — 87.75 K

Tehát a gyertyánállomány 120 év alatt a jelenre számítva — 585.— K
értéket képvisel.

* Hazánkban a bükk fordulója rendszeren 80—100 év.

A bükk részéről elért 229.50 K teljesítmény áll az ugyanazon 120 éves időszak alatt a gyertyánnál elért 461.25 K, illetve 585 K-ás teljesítménnyel szemben.

A gyertyán éppugy, mint a bükk, főleg tűzifát szolgáltat. Tüzereje a nálunk előforduló fanemek között a legnagyobb: 108—110, a bükk 100-as tüzerejével szemben. A gyertyán már igen kis méretektől, 7 cm.-től kezdve különféle célokra alkalmas anyagot ad, míg a bükköt rendszeren csak 20 cm. átmérőtől kezdve keresik, mint műfát. A bükkfa rossz tulajdonságai, erős repedezése és gyors fülledése a gyertyánnál ninesenek meg. A bükkfa, mint műfa csak kisebb mértékben értékesíthető (?) vasúti talpfának (Franciaország), kisebb mértékben parkettnek, kocsigyártófának, legtöbbször azonban csak az alkalmasabb gyertyánfa hiányában, továbbá kaptafának ugyancsak a gyertyán helyett, melyet sokkal jobban kedvelnek, nagyobb áron fizetnek és a külföldről nagy tömegekben visznek be Németországba. A gyertyán azonkívül kitűnő különféle szerszámfát szolgáltat, ékeknak, idomdeszkanak, kerékfogaknak, csapágyaknak, satuknak, golyóknak, különféle esztergályosmunkákhoz, gazdasági eszközökre, cipőszögekre, mérővesszőknek, hámfáknak stb. nagyon keresik.

A gyertyánfa iránti kereslet, legalább Németországban, még megközelítőleg sem fedezhető. Az ott kitermelt, többnyire kismennyiségű gyertyánfáért a nyilvános eladásoknál valószínűsítendő verekedések folynak, sokszor nem elég a termelt mennyiség a favágók ékeinek, fejszenyeleinek fedezésére. Németországban általános a panasz, hogy a gyertyán kevesbedik, úgyhogy még természetes előfordulási helyén kívül való utántelepítése érdekében is mindig több hang hallatszik. Németországban a műfaszázalék a bükknél 12—14 százalék, a gyertyánnál kétségtelenül nagyobb. Sárvárott II. 19. d. gyertyánállományában 1923-ban a műfa 26 százalék volt.*

A gyertyánműfa ára Németországban jóval magasabb, mint a bükkfa ára. Pl. már 1904-ben a gyertyán-fűrészáruért

* A hazai jobb bükkösökben ma már a műfakihozatal a jelzethetnél többnyire nagyobb. *Szerk.*

75—90 M-t, a bükknél 42—52 M-t jegyeztek. 1923 júliusában m³-kint I. oszt. gyertyánrönk 193.200 M, II. oszt. gyertyánrönk 161.000 M, míg tölgyrönkért 104.000 márkát fizettek.

1923 novemberében Budapesten bükkrönkért 85—90.000 K, gyertyánrönkért 95—110.000 K, 35 cm-en aluli tölgyrönkért 100—120.000 K, 35 cm.-en felüli tölgyrönkért 130—160 ezer korona jegyeztetett.

A gyertyán-tüzifának ára ugyanaz, mint a bükk-tüzifáé.

Az elmondottak után a gyertyán fenntartásának és utánpótlásának gazdasági jogosultságát nem lehet kétségbevonni.

A gyertyán Sárvárott. Miután a sárvári erdőkben a Castanetum tenyészövet jellemző fanemek előfordulnak és legjobb tenyészetnek örvendenek és a megfelelő gazdasági növények: tengeri, szőlő, dinnye, tök, finomabb gyümölcsfajok a környéken találhatóak, ez a vidék kétségkívül a Castanetumhoz tartozik, melyben a gyertyán teljes jogosultsággal bir.

Hogyha fel is tehető, hogy a sárvári erdők a régi időben más lombfákkal elegyesen, tulnyomóan bükk- és tölgyállományok voltak, ugy mégis elismerendő, hogy a bükk itt optimumán kívül és tulajdonképeni honi elterjedési területének, a Fagetumnak a határán van és nem üzhető el az az aggodalom, hogy az itt megtelepített erdei fenyőhöz hasonlóan, tulságos dus növekedése miatt, fájának minősége gyöngébb és különféle elfajzást fog mutatni. De azért ezek az aggodalmak sem gátolták meg, hogy a rendszeres erdőgazdálkodásnak 1878-ban történt bevezetése óta a bükk az erdőben fenn ne tartassék és a lehetőséghez képest után ne pótolassék.

Hogy a gyertyánnak a sárvári erdőkben való megbecsülését megokadatulhassuk és széleskörű megtelepítését igazolhassuk, meg kell ismerni ezen erdők akkori állapotát, mielőtt Lajos bajor királyi herceg neje, későbbi néhai Mária Terézia bajor királyné használatába kerültek 1875-ben.

Ezen erdők az évszázados korlátlan legeltetés következtében nagy mértékben elszegényedett állapotban voltak. Az akkori erdő hű képei még láthatók az Avas- és Farkas-erdő

közt fekvő dr. Maróthy-féle legelőn és a csipkerekai káptalani erdőben. Egyesén és csoportban álló, görbe, sokszor a marhától vagy széltől a földre nyomott nyirek, itt-ott egy rövidtörzsű, durvaágazatu kocsányos, kocsánytalan vagy esertölgy, egyes gyertyánok és vadalma- és körtefák szétterülő koronával, rezgőnyárcsoport, közöttük csaknem áthatolhatatlan sűrűség borókából, kökényből és galagonyából, azután nagyobb szakaszban semmiféle fa, sem bokor, csak sovány, a naptól kiégetett fütakaró, ugyhogy sok helyen a csupas, kavicsos és homokos talaj került a felszínre. Csak egyes mélyedésekben voltak fiatalabb és idősebb gyertyán-csoportok, leginkább tuskósarjak és szétterülő koronájú példányok. Ilyen volt az uradalmi erdő legnagyobb részének, legalább a nagy Farkas-erdőnek (4500 kat. hold) a képe.

Itt tehát az volt a feladat, hogy ezek a terjedelmes terméketlen területek mielőbb erdővé alakíttassanak át. Minden, ezen célt szolgáló eszközt fel kellett használni. Ma az egész területen teljes, jórészt kielégítő állomány van. Hogyan lehetett volna ezt elérni, ha a kiélt és keményretaposott talajon, a fagyzúgokban, a nagy szárazságok mellett, nagyobb mértékben bükköt akartak volna megtelepíteni? Honnét lehetett volna a szükséges magot és csemetét beszerezni s milyen módon kellett volna a felújításokat végezni? Éppen a bükk megtelepítésnél van minden más fanemnél jobban szükség védő és árnyaló állományra. Hogyan lehetett volna ezen, a bükk sikeres felújításához szükséges előzményt az előbbeni Farkas-erdőben elérni?

A sárvári erdők 7515 holdnyi összterületéből ma 28 százalék kocsányos és kocsánytalan tölgy, 27 százalék gyertyán, 17 százalék eser-tölgy és csak 1.6 százalék, vagyis 101 kat. hold van bükkal s a többi egyéb fanemekkel borítva. Hogy a bükk közbeegyítésének évtizedes törekvései dacára mégis csak ily kevés a bükk által fedett terület, abban találja magyarázatát, hogy a bükkmakktermés ritkasága mellett — az 1888-iki bő bükkmakktermés után Németországban a következő teljes makktermés csak 1918-ban volt — nagyobb makk-

és csemetemennyiségek nem voltak kaphatók s hogy a legalkalmasabb telepítési módnál, a makkrakásnál az őzek, fácánok, más madarak, egerek rágása folytán, azok sikere többé-kevésbé elmaradt, míg a (védelem alatt) végzett ültetések egyrészt a szárazság, másrészt fagy által szenvedtek vagy elpusztultak.

Igy a múlt évben is (1923) május 12-én és 20-án még tölgyek alatt álló 3—4 m. magas bükkök is erősen szenvedtek a fagytól. Mindezen nehézségek dacára is folytatandó a bükk elegyítése a sárvári erdőben és e célra főképp dombhátak, szárazabb fekvések választandók ki, míg az üde, fagynak kitett helyek, úgy, mint eddig is, a gyertyánnal elegyítendőek.

A közutakról és vámokról

a kereskedelemügyi minisztériumban új törvényjavaslat készült, amely az 1890. évi I. t. c.-et hivatott pótolni.

Az erdőgazdaság szempontjából őszinte örömmel üdvözölhetünk minden kezdeményezést, amely az ország közlekedési eszközeinek fejlesztését, jókarban tartását előmozdítja. Valamely ország kulturállapotának fokmérője az erdők állapotán kívül elsősorban közutainak minősége s mi sajnos, mindkét tekintetben eddig nem haladtunk Középeurópa államainak élén. Az erdőgazdaság a maga nehezen mozgatható termékeivel elsősorban érdekelt abban a tekintetben, hogy az erdő és a vasut közötti kapcsolatot jókarban lévő közutak biztosítsák.

Az új törvénytervezet a községek belterületén lévő utcákon és a kifejezett magánutakon kívül, amelyek közé az erdei utak is tartoznak, az összes többi utat vagy állami, vagy községi közutnak minősíti s valamennyinek építését és gondozását az államépitészeti hivatalokra bizza.

A 25 éves program alapján kifejlesztendő országos